
MAGYAR MŰSA.

Költ Bétsben 13. Júniusban 1787.

B. Füred. I. Máj. 1787.

Uya az a' néma *Pszammetikus*, a' ki XXIX-dik,
 XXX-dik és XXXI-dik Magyar Músában már
 meg-szóllamlott; az ott ki adott tudósításának érde-
 mes nevét-is utánna tette volna: igen örömeit közlöt-
 tem volna az ide irt gondolataimat különös levélben,
 a' szerént a' mint fel-tettem magamban, hogy a' Ma-
 gyar Vers-szerzésnek természetét, 's természeti igaz
 szépségét, nagy tudományú Hazafiakkal való levele-
 zéssel igyekezzem ki nyomozni, mellyhez már hó-
 zá-is kezdettem. A' való, hogy e' most bimbozó
 nötevénynek még fok szorgalmatoiság kell, és fok ta-
 nult kertélzek; míg az az Angliai, és Frantziai töké-
 leteségre mehet, és fok gyümölsöt kell addig neki
 hozni, termeni, míg azt meg-érdemli, hogy fokszor
 kéntelen (és tsak *ex praejudicio*) is betsültésék; de
 hogy most, a' mai időben, leveledzik-é vagy virág-
 zik, 's mostani állapotjából lehet-é jövendő gyümöl-
 tsözö vóltárúl-is következést tsinálni? nagy kérdés.
 Az bizonyos, hogy a' kezdete mindennek nehéz; de
 az-is igaz, hogy fokban vagynak szorgalmatos mive-
 lők, a' kiknek külömb-külobb Jegédjeik, noha nyil-
 vánságossan, és ki-tetzhetöképpen másra-is, de tsak
 ugyan tséloznak ez edgy jó végre-is, hogy a' nyelv-

vet gyarapítsák, 's az által a' Nemzetséget palléroz-
zák, a' kiknek edgymással való édgyet értékek, leg-
jobb ezköz lenne annak a' nyelv-könyvnek meg-tsiná-
lásában, melly, a' mint a' Tudósító meg-jegyzi, va-
lóban szükséges-is, hafznos-is volna, és az a' leve-
lekkel való befzelgetés lenne igazán annak a' nyelv-
könyvnek szülő Anyja, a' mellynek nem léte szülő
Anyja vala annak a' nagy buzgóságból eredett szó-
beli villongásnak, melly után ez az elmés XXIX-
dik Múfa olyan későn szállamlott-meg, mikor már
a' Villongok öszve fogott kézzel dolgoznak, mel-
lyet hogy ez a' Múfa maga-is által látott, onnan
tudom; mert Magyar Hungarit emleget, mellyről
közönségesé tett tudósításomból, mind ezt által lát-
hatta, mind azt, hogy az én tzelom jó tzel. Mivel
azért már a' Músát nevéül nem kereshetem, hogy
gondolataimat én-is vele magánossan közöljem: azon-
ban tapasztalni lehet, hogy igaz jó szível ugyan,
és valóba hafzonra tzelozóképpen igyekezett írni; de
csak ugyan azt, a' minden emberrel vele születni
szokott maga szeretését, ő sem titkolhatta-el. Sza-
bad légyen nekem-is edgy kevésbé ki térnem a' ma-
gamnak ki szabott útból, és a' sokszor említett Mu-
fa tudományaihoz közönséges levélben hozzá ízolnom.

A' Versnek szülője igaz, hogy a' gyönyörűség,
de én olyan mezze nem megyek; hanem úgy ité-
lem, hogy a' vers az éneklésből eredett, és mivel
az énekekben, nótákban, hogy azok szebbek legye-
nek, kulömb-kulömb-féle szájtátások esnek, mellye-
ken a' hang, vagy hosszabbban, vagy rövidebben
jön ki. Innen ki lehet hozni, hogy mikor a' nó-
tákra, vagy, csak tsupa hangból álló dúdolá-
sokra értelmes szókat kezdetek az embernek szabo-
gatni, hogy a' hangot, a' szó el-ne rontsa, kénte-
lenek

lenek voltak a' hoszfzú vagy rövid hangokra, hasonló tátatott, hang-ütést, vagy szilabát ejteni, a' melly a' tsupa ének nélkül való beszédben-is, vagy hoszfzafan, vagy hirtelenebben ejtetik, és valóba a' régi Görög és Deák Poétáknak azok a' ki szabott mértékű verseik, mellyeket ma olyan szoros-fan akarunk meg-tartani, 's magunk nyelvében-is maj-molvi, nem egyebek voltak, hanem az akkor szokásban volt nótákra szabott énekek, a' minthogy a' Vers-írók éneklőknek, vagy-is a' vers-írás éneklés-nek neveztetik, mint kezdi *Virgilius*-is: *Arma vi-rumque cano*, *Homerus* Μῆνιν ἄειδε Θεὰ, *Hesiodus*, σφέτερον πάτερ ὑμνεῖσθαι. Sőt mikor ő azt írja: ἔπτόχος πτόχω φτανεῖ ἔ ἄοιδος ἄοιδῶ, nem hiszem, hogy *Templombéli Kántort* értett volna, hanem két-ség kívül Poétát. Az-is bizonyos, hogy a' Poéták a' magok verseiket Músika mellett énekelték, a' melly-ben mivel sokféle hoszfzú és szapora Ugrások, tak-tusok vagynak; ha azokhoz nem alkalmaztatik a' szilaba, semmit sem ér az ének, és lehet sok *Dal-lokban* tapasztalni, hogy hang nélkül mondva szé-pek, ha pedig énekeli az ember, majd ki törik a' szája belé, hogy ez a' régieknél szokásban volt, bizonyítja *Tibullus*: *sed postquam digiti fuerant cum voce locuti*; *Propertius*: *Carmina nervis aptat*; *Virgilius*: *Tu calamos inflare leves, ego dicere ver-sus*; és az *Éneis* hatodik könyvében: *Pars pedibus plaudunt Choreas, et carmina dicunt*, „ *Nec non Threicius longa cum veste Sacerdos* „ *obloquitur numeris septem discrimina vocum*, „ *Jamque ead-em digitis, jam pestine pulsat eburno*. — Mikor tehát már a' Versnek ez az edgy el-múlhatatlan va-lósága meg-van; nem vét a vers ellen senki-is, ha még azt egyenlő végezettel-is meg-tzifrázza, vala-mint

mint nem vétettek *Neuton*, *Leibnitz*, az *Algebra* ellen, hogy a' *Differentiális Calculust* hozzá gondolták, noha nem érdemel ezeknek kezdője olyan dicséretet, mint a' ki a' *Poésist* leg-először találta, mivel ez, csak hozzá adott a' találmányhoz; de nem érdemli azt a' hal ítéletet-is, mellyet láttat róla tenni a' XXIX-dik Músa: ugyan-is, ha a' versnek a' Műfiktől, vagy énekléstől lett származásáról való fel-tételelem igaz, könnyen által lehet látni, hogy mikor a' már meg-készült verseket énekelni kezdték, az edgy forma szabású végső hangokra, egyenlő végezetű szókat ejteni, meg-tettzett nekik, kivált ha már az előtt a' minden mérték nélkül való végezetes verseket gyakorolni kezdték, mindenikben gyönyörűséget találván a' két szépbül kettős szépet kohóltak. — Mert én ugyan el-hiszem, hogy akár a' *Barburusok*, akár a' *Szaturinusok* találták légyen a' végezetes verseket, lehettek azoknak némelley szabadabb mértékű, vagy sokféle hang mértékre *taktusra* alkalmaztatható nótájik, a' melyekre hasonló szabadabb ejtésű verseket írhattak, mint voltak a' *Jámbus* versek; de azért meg-lehet engedni azt-is, hogy a' mértékekkel semmit sem gondolván, csak azt tartották a' versben szépnek, ha az ének sorok' végein a' vers végeket edgy formán ejthették, és ez az a' második neme a' verseknek, a' mellyet a' sokszor említett Músa emleget. Mikor osztán a' vers-írás nagyon lábra kapott, kezdetek versekkel folyó beszéd, *Oráció* formákat-is írni, mellyeket már nem énekeltek, és az ilyen *Carmenek* szerzett versek, leg-inkább abban különböztek az *Orátziótól*, hogy ott szabadabban szólyel szórták a' szókat edgy mástól, a' *Poésis*nak azon

termézetes engedelmé szerént, mellyet alább a' Magyar versekél-is edgy lét szóval említeni fogok. De már az ilyen *Oráció* forma verseknek, tsak edgyféle kötési sorokat vettek-fel, mivel már azokat énekelni nem vala szükséges (noha valósággal azokat-is hajdan énekelték, mellyek *Heroicum Carmentek* nevezettek) melly már mivel az énekléstől megszűnt távozott, valóba illetlennek tettzik, mikor az olyan versnek közepén és végén edgyformájú hangzatok esnek. Jóllehet magok a' régi *Orátorok* is mintedgy kényeskedtek néha, kivált az *Orációk* vége felé az egyenlő hangzatokkal, mint ezt lehet látni magánál *Cicerónál*-is, a' kinek *Orációjiban* feles *homeotelcutonok*, edgyenlő végezetek vagynak. — Hadd legyen hát szép, ha jó, a' kötött vers (de nem éppen a' régi mértékre olly szorosan alkalmaztatva) hadd legyen szép a' végezetes vers-is, ha jó, de hadd legyen sokkal szebb az a' vers, ha jó, a' mellyben mind a' hettő meg-vagyon; itt sem értem azt a' régiséghez való erős ragaszkodást, hogy valaki edgyedül tsak *Dijlikont* írjon *Kadentiáffat*, vagy *Leoninus* verset; lehet írni újabb formákat, mellyekből a' Magyar nyelvnek szépsége nagyon kitettzik, és arról én-is edgynehány példákat fogok ezen értelmem' világosítására ide ragasztani; hanem lássuk elébb; a' Magyar' szájába mellyik neme illik jobban a' versnek. Úgy tartom, hogy ha valaki *Heroicum Carment* ír, vagy *Epicumot*, leg-szebb, ha vagy tsupa mértékre szabott, vagy tsupa végezetes versel ír, tsak hogy az ollyan formán legyen írva, hogy ha az ember azt szabad szájjal *Oráció* formára mondja, ne-is tesszen meg hogy vers, vagy ha meg-tettzik-is, tsak elvértve, és önként, nem kénytelen, valamint ezt *Virgilius' Eneis*sében lehet tapaszt-

pasztalni, ellenben a' *Hymnuszokban*, *Elegiákban*
 tapasztalható, hogy minden versnek (nem edgy f
 értek, hanem két vagy több forbúl öszve tett ed
 verset) tökéletes értelme vagyon. Miért? mert
 a' mint írák, énekelni szokták, a' hol minden Pa
 tökéletes értelmet kíván, a' *Heroicum Carmen*
 pedig, tiz fort-is lehet olvasni, hogy nints tökéle
 értelme; vagy ha van-is, nem a' vers végén, han
 hol elején, hol közepén. A' *síralmas, énekes,*
vettséges, fontos-mondásos, és más többféle versek
 pedig írhat a' Magyar szabadon, és szépen szoro
 fabb mértékek között-is: mert a' *síralmasokban*
 panaszkodó beszédnek hol szapora hol lassú ki ej
 tése, a' jajgatónál igen kedves hasonló végezete
 öszve ütköztén, igen szépen rajzoltatik a' bánat ol
 lyan versekkel, a' mellyek kötöttek-is, egyenlő vé
 gezetűek-is, már az legyen *Distikon*, vagy akár
 az énekes verseknek, a' mint írák, természetek, hog
 a' hang mérték, a' taktus benne meg- legyen, azon
 ban az edgy forma szabású *Tonusok*, hangok, úg
 tettik, mintha kívánnák a' *kádentlát*; a' *nevettsége*
tréfás verseket-is akarki által láthattya, hogy leg-szeb
 bek: a' *fontos mondásokat*-is a' kettős szépség igen
 kellemetessé téfzi 's a' t. Ha hát már ezek az én
 fel-tételeim igazak; a' vers' szerzésnek természetét
 semmiféle Nemzet nem találhatja olyan igazán mint
 a' Magyar, és híhető jól tudta ezt szegény *Gyöngyösi*,
 hogy ebben a' tökéletességben mi mindeneket fellyül
 haladunk: és azért írt négy sorú végezetes verseket,
 hogy ha már mértékre *quántitásra* nintsenek kötv
 versei, és így ez edgyben, a' más Nemzetekénél nen
 dítőségesebbek; leg-alább legyenek abban különösek
 hogy négy sorú, és én nem-is tudom mi különös véttsé
 ge lehet neki némelly Hazafiak ellen, hogy olly nagy
 útá-

átalátba vették verseit: én ugyan több szép verset találnék Gyöngyösiben, mint rútat, értvén a' szépet és rútat, a' mostani új vers-írók' versei' szépségéhez képest, sok mái két sorú vers' írókat többre kényszerít a' két kádentzia, mint Gyöngyösit a' négy. — Én mivel Gyöngyösit betsülöm, ezt a' sorát-is „*Selvtül árad a' vér, nints ez a' tudóben*“ örömeft ki-mentem, és nem hiszem, hogy Gyöngyösi azt hitte volna, hogy a' tudóben nints vér; hanem azt akarta mondani, hogy a' vér-áradás a' szívben van, nem a' tudóben; sőt ha élne Gyöngyösi, még szebben megmagyarázná ezt a' mondását; 's mivel itt az észrül beízell, ezt-is arra alkalmaztatná. *) — Egyéb aránt én, mikor a' tavalyi tudósításomban a' négy sorú versek mellett hartzoltam, nem azt akartam akkor erősíteni, hogy tsak úgy szép a' vers, ha négy sorú (én-is szeretek írni két sorát-is, a' hol illik) hanem tsak azt, hogy nyelvünknek nagyobb tökélettségét mutatja a' négy, mit a' két sorú: akarki mit ír, tsak szépet írjon, 's olyant, a' millyent leg-jobban tud. — Azt már eléggé kezdettem bizonyítgatni, hogy nem köti meg a' jó Magyarnak szabad gondolat-

*) Azt az Orvosok-is hiszik, hogy minden élet-erekbe a' szívből megy a' vér; de talán Gyöngyösi még azt-is tudta, hogy a' szívnek jobb hátskájából megy a' vér a' Tudó élet érbe, in arteriam pulmonarem, és ezért magasztallya fellyebb a' szívet a' tudónél; de ha ezt nem tudta-is; azt tsak tudta, hogy a' Léleketnek (respiratio) tartós és erős volta a' Tudótül függ; ezt akarja hat mondani: nem az erőtül, nem a' tartós lehellettül, nem a' tudótül-függ a' jó ész 's a' tudomány; hanem a' jó főtül, jó fizivtül, 's onnan ki jövő jó vértől, mint olyan jó eszköztül, mellyel a' Lélek könnyen dolgozik.

latjait a' négy sorú vers, rövid nap' a' *Virgilius Ene-*
isse' fordításában, igyekezem meg-mutatni azt-is; hog-
 lehet, de már nagyobb munkával olyan dolográl-
 írni jó négy sorú verseket, a' mellyekben más valam-
 hez szoroslabban köttetik az ember (a' Magyar Huny-
 diban némelly nap írtam száz strófát-is, de az *Enei-*
ben soha sem mehettem többre háznál) már me-
 azt kellene meg-próbálnom, hogy a' négy sorú ve-
 nem segíti a' következésnek előre által látását; és va-
 lóba nem segíti; de az olyan Poétáknál ám, a' kik
 már nem félnek attúl a' másik vádtól, hogy a' négy
 sorú végezet verseiket meg-homályosíttya. Nagyon
 el-lankad már akkor a' jó Magyar' nyelve, mikor a'
káldentiájáról következést lehet tsinálni, és annak az
 az orvofsága, a' mi különösen meg-kivántatik a' vége-
 zetes versben, hogy a' végezetek, *káldentiák*, ha le-
 het mind külömb külömb részei legyenek a' beízednek
 (ha edgyik *nomen*, másik legyen *verbum*, *adverbium*,
pronomem, vagy leg-alább a' *casusok*, *tempusok*, vál-
 toztattassanak) ez ugyan nem minden versben fül-el,
 de az a' leg-izebb vers, a' mellyben jól e-sül, csak
 a' két sorú verseknek-is nagy szépséget ad ez; a' Ma-
 gyar Henriásban a' hatodik könyvben van ez:

Mintha a' gyilkos kéz már just adna néki,

Hogy válaszfizon, ki-é legyen *Valéz'* izéki?

Véli, hogy mihelyt leszfz Koronás Királyok,

Le tsendesül a' nép, 's *Burbon* nem út rájok.

(A' többi következik.)

